

รายงานผล
การถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานเกษตรอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. ๒๕๖๘

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอประเทาย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ และแนวทางปฏิบัติที่ดีของเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แก่เกษตรกร โดยมี นางอติตยา คำสิงห์นอก เกษตรกรต้นแบบประธานศูนย์ฯ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับชุมชน เป็นศูนย์กลางการบริการจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ ขับเคลื่อนการทำงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

การถอดบทเรียนในครั้งนี้ ได้รวบรวมแนวทางการดำเนินงานองค์ความรู้ ของ ศพก. บทเรียนจากอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคต โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกรต้นแบบ และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยอาศัยวิถี การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล และกลั่นกรองเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งอื่น หรือใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมการเกษตรในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารถอดบทเรียนฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทั่วประเทศ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนานโยบาย และการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่ และสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานเกษตรอำเภอประเทาย จังหวัดนครราชสีมา
มิถุนายน ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรกรต้นแบบ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๒
สินค้าหลัก	๒
แปลงเรียนรู้	๒
ฐานเรียนรู้	๒
หลักสูตรการเรียนรู้	๔
การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน	๖
ด้านการเกษตรระดับจังหวัด	
การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.	๗
ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบ	๑๒
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	
ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ	๑๒
เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร	
พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่	
ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร : ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/	๑๕
เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต	
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์	๑๘
ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์	๑๘
ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน	๒๒
ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน	๑๙
ดำเนินงานถอดบทเรียนโดย	๒๒
กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้	๒๒
ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน	๒๒
ภาคผนวก	๒๓

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ ประทาย จังหวัด นครราชสีมา
ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล ..... นางอติยา คำสิงห์นอก .....
๒. เลขประจำตัวประชาชน .....
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๕๕/๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลตลาดไทร อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา
โทรศัพท์ ๐๙๘-๐๙๗๔๕๖๔ ..... Facebook .....
- ปีเกิด ..... พ.ศ. ๒๕๑๓ .....
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
สถาบันการศึกษา
คณะ/สาขาวิชา
๖. อาชีพปัจจุบัน
☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ เลขณการนายกองค้การนรส่วนตำบลตลาดไทร .....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๑๘๐,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ .....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ... ไร่สวนผสม/เกษตรผสมผสาน .....
๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๒ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย
  - ๒.๑ แปลงเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตข้าว
  - ๒.๒ แปลงเรียนรู้เรื่องการผลิตสัตว์
๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๔ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย
  - ๓.๑ ฐานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในนาข้าวเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว

๓.๒ ฐานการทำน้ำหมักมูลสุกรเพื่อเพิ่มผลผลิต

๓.๓ ฐานการปรับปรุงคุณภาพการผลิตและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

๓.๔ ฐานการเลี้ยงสัตว์

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๑๐ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๔ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑.๑ การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต

- ๔.๑.๒ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/การจัดทำมาตรฐานการผลิต
- ๔.๑.๓ การจัดการด้านการตลาด
- ๔.๑.๔ การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช
- ๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๔ หลักสูตร ประกอบด้วย
  - ๔.๒.๑ เศรษฐกิจพอเพียง
  - ๔.๒.๒ เกษตรทฤษฎีใหม่
  - ๔.๒.๓ เกษตรผสมผสาน
  - ๔.๒.๔ การจัดทำบัญชีครัวเรือน
- ๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย
  - ๔.๓.๑ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
  - ๔.๓.๒ อาชีพเสริมเพิ่มรายได้
- ๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตร : เศรษฐกิจพอเพียง

ความโดดเด่นของ ศพก. : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอประทาย เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตรแก่ชุมชน และให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และบริการด้านการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้ การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะเกษตรกรสอนเกษตรกร

วัตถุประสงค์ :

๑. เพื่อถ่ายทอดความรู้และแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป
๒. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการน้อมนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ
๓. เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการวางแผนชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน
๔. เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามัคคี และสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตร : ประกอบด้วย ๔ หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

๑. การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต
๒. เศรษฐกิจพอเพียง
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
๔. อาชีพเสริมเพิ่มรายได้

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างเป็นบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นงานนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ต้องมีการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งให้บริการทางการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับเกษตรกร และที่สำคัญคือเป็นกลไกการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ เน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ โดยยึดหลัก “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” ในประเด็นการยกระดับเกษตรกรไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ โดยคำนึงถึงการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาใช้ในการกระบวนการผลิต ตลอดจนเชื่อมโยงองค์ความรู้จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และมีการใช้กลไกการส่งเสริมด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ให้เป็นต้นแบบและเกิดผลสำเร็จในระดับชุมชน เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสม ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดแนวทางการมีส่วนร่วม ดังนี้

๕.๑ การประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

๕.๒ การระดมความคิดเห็นของเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ

๕.๓ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย

๕.๔ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. และแปลงใหญ่

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.)

การจัดทำแผนปฏิบัติการราย ศพก. มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้มีเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. การประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย ศูนย์เครือข่าย ศพก. ได้จัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. และตัวแทนเครือข่ายเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลสถานการณ์จริงในพื้นที่มาวิเคราะห์และจัดทำแผนดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน

๒. การรวบรวมข้อมูลจากฐานเรียนรู้และกิจกรรมในศูนย์ฯ มีการนำข้อมูลจากฐานเรียนรู้ทั้ง ๔ ฐาน เช่น ฐานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในนาข้าวเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ฯลฯ มาประกอบการจัดทำแผน เพื่อให้แผนฯ มีความสอดคล้องกับศักยภาพของศูนย์ฯ

๓. การระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอจากเกษตรกรจัดเวทีให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เสนอแนวคิด ความต้องการ และปัญหาในพื้นที่ เพื่อปรับกิจกรรมให้ตอบโจทย์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรในแต่ละตำบล

๔. การจัดทำกิจกรรมรายปีมีการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในรอบปี เช่น การอบรมถ่ายทอดความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม Field Day การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ฯลฯ พร้อมทั้งกำหนดงบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ และกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ

- ประธานและคณะกรรมการ ศพก.
- คณะกรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่
- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอโนนสูง
- หน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ (กรมส่งเสริม และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
- ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แร่บันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลตลาดไทร ตั้งอยู่ที่บ้านประทาย หมู่ที่ ๒ ตำบลตลาดไทร อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีนางอติตยา คำสิงห์นอก เป็นประธานศูนย์ฯ นางอติตยา คำสิงห์นอก มีอาชีพเกษตรกร ด้วยความที่เป็นลูกชานา เคยช่วยพ่อ แม่ ทำนา มาตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก ใช้ชีวิตเติบโตมากับการทำการเกษตร จึงเกิดความผูกพันกับอาชีพเกษตรกรมาโดยตลอด ทำให้มีความรู้พื้นฐานในการทำการเกษตร

เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นางอติตยา คำสิงห์นอก ภายใต้โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เดิมเป็นศูนย์เรียนรู้ สาธิต และถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตข้าวหอมมะลิ แต่ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ปศุสัตว์ ประมง เกษตรกรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อว่างจากฤดูทำนา ชาวบ้านจะประกอบอาชีพเสริมด้วยการปลูกผักชนิดต่าง ๆ เลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ โดยใช้ที่สาธารณประโยชน์ มีการจัดสรรที่ดินให้ชาวบ้านเพื่อปลูกผักสวนครัว ต่อมาผู้นำชุมชนจึงรวมกลุ่มสมาชิกที่สนใจของจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษบ้านประทาย, วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลตลาดไทร, วิสาหกิจชุมชนกองทุนปุ๋ยบ้านประทายและวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ประชารัฐบ้านประทาย-หนองเรือ โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และเปิดรับสมาชิกผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมกลุ่มทุกปี สมาชิกของกลุ่มจะปลูกผักสวนครัวเป็นหลัก และมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากมูลสัตว์ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการส่งสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการเกษตรอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชาวบ้าน และเยาวชนซึ่งเป็นยุวเกษตรกร เพื่อเป็นการฝึกทักษะชีวิตและทักษะการทำงานต่อไป

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

อำเภอประทายเป็นหนึ่งใน ๓๒ อำเภอของจังหวัดนครราชสีมา มี ๑๓ ตำบล ๑๕๑ หมู่บ้าน พื้นที่ทำการเกษตร ทั้งหมด ๓๓๔,๓๐๕ ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะในการทำนา ดินเป็นดินเค็มเล็กน้อย เหมาะในการปลูกข้าวหอมมะลิ เกษตรกรภายในอำเภอประทายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งเป็นนาในเขตอาศัยน้ำฝนและมีบางตำบลที่อาศัยน้ำจากลำสะเทต,ลำแอก และแหล่งน้ำขนาดเล็กในไรนา เกษตรกรจะเริ่มลงมือทำนาตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยทำแบบวิธีหว่านสำรวย (หว่านข้าวแห้ง) เกษตรกรส่วนใหญ่จะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ทำให้เกิดการปนข้าวที่ไม่ได้คุณภาพ เกษตรกรจะใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา ๒๕-๓๐ กก./ไร่ มีความเสี่ยงในเรื่องของภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม, ฝนแล้ง) พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก (ปุ๋ย, ยาเคมีฯลฯ) ข้าวหอมมะลิที่ผลิต

ได้ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีข้าวอื่นปน เนื่องจากไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เกษตรกรมักจะไม่มี การรวมกลุ่มการผลิตทำให้ขาดความรู้และขาดเทคโนโลยี ที่เหมาะสมในการผลิต

นางอติยา คำสิงห์นอก เป็นผู้เริ่มต้นนำเกษตรกรในพื้นที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำนา โดยการทำนาแบบหยอดข้าวแห้ง เพื่อลดทุนในการทำนา ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน เมล็ดพันธุ์และอื่นๆ และได้มีการเปรียบเทียบการทำนาแบบหว่าน ปักดำ และการหยอดข้าวแห้ง ซึ่งการปักดำและการหยอดข้าวแห้งนั้น ให้ผลผลิตดี ง่ายต่อการดูแล ปัญหาวัชพืชไม่พบ และยังง่ายต่อการตัดพันธุ์ปนในนาข้าวอีกด้วย

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

“Bio-economy” มีแนวคิดที่จะปรับวิธีการทำเกษตร ให้เหมาะกับสภาพดิน เหมาะกับพื้นที่ เน้นการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต มีการสร้างมาตรฐานให้สินค้า เนื่องจากครอบครัวมีอาชีพทำนามาโดยตลอด ทำให้ระบบการเกษตรแบบเดิมมีความเสี่ยงขาดทุนและหนี้สิน รวมทั้งต้นทุนการผลิตที่สูงและราคาผลผลิตที่ตกต่ำ

“Circular Economy” ภายในศพก. มีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก เพื่อเพิ่มคุณสมบัติของดิน การปรับปรุงบำรุงดินเป็นการฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศ

“Green economic” มีการดูแลเอาใจใส่สภาพแวดล้อม โดยไม่ใช้สารเคมีหรือเคมีสังเคราะห์ในการควบคุมโรคและแมลง มีใช้พืชสมุนไพรและวิถีธรรมชาติแทน

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๑. วิเคราะห์ปัญหาพื้นที่ เช่น ความเค็มของดิน-น้ำ, ความเสื่อมโทรมของดิน, การระบาดของศัตรูพืช
๒. ศึกษาข้อมูลวิชาการจากหน่วยงานต้นแบบ/อบรม/ดูงาน เพื่อเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม
๓. ทดลองและปรับใช้จริงในแปลงเรียนรู้ โดยเน้นความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่
๔. ติดตามผลและเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านผลผลิต คุณภาพ และต้นทุน

๓) ขยายผลผ่านฐานเรียนรู้ในศูนย์ฯ เพื่อถ่ายทอดให้เกษตรกรในชุมชนสามารถนำไปใช้ได้จริง

การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ มีขั้นตอนสำคัญที่ต้องพิจารณาตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การเลือกพันธุ์พืช การจัดการดินและน้ำ การจัดการศัตรูพืช การใส่ปุ๋ย การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและยั่งยืน

๑. การเตรียมพื้นที่:

การเลือกพื้นที่: พิจารณาจากสภาพพื้นที่ สภาพดิน สภาพน้ำ และปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

การปรับปรุงดิน: ตรวจสอบและปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืช โดยอาจใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ตามความเหมาะสม

การจัดการแหล่งน้ำ: วางแผนการใช้น้ำให้เหมาะสมกับชนิดของพืชและช่วงการเจริญเติบโต

๒. การเลือกพันธุ์พืช:

เลือกพันธุ์ที่เหมาะสม: เลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีความทนทานต่อโรคและแมลง

ใช้เมล็ดพันธุ์ดี: ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี มีอัตราการงอกสูง

๓. การเตรียมดินและปลูก:

การเตรียมดิน: เตรียมดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืช โดยอาจมีการไถพรวน หรือยกร่อง.

การปลูก: ปลูกพืชในระยะที่เหมาะสม ไม่แน่นเกินไป เพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดโรคและแมลง

๔. การจัดการน้ำ:

การให้น้ำ: ให้น้ำอย่างเหมาะสมกับชนิดของพืชและช่วงการเจริญเติบโต

การให้น้ำที่เพียงพอ: ตรวจสอบให้แน่ใจว่าพืชได้รับน้ำอย่างเพียงพอ ไม่ขาดน้ำ

๕. การจัดการปุ๋ย:

การใส่ปุ๋ย: ใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำของชนิดพืชและช่วงการเจริญเติบโต

การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม: ใช้ปุ๋ยทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยวิทยาศาสตร์อย่างเหมาะสม เพื่อให้พืชได้รับธาตุอาหารที่เพียงพอ

๖. การจัดการศัตรูพืช:

การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช: ใช้มาตรการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี เพื่อลดความเสียหายต่อผลผลิต

การใช้สารเคมีอย่างระมัดระวัง: หากจำเป็นต้องใช้สารเคมี ให้ใช้ตามคำแนะนำและปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด

๗. การเก็บเกี่ยว:

เก็บเกี่ยวในเวลาที่เหมาะสม: เก็บเกี่ยวพืชเมื่อถึงระยะที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ.

การเก็บเกี่ยวอย่างถูกวิธี: เก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างระมัดระวัง เพื่อลดความเสียหาย.

๘. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว:

การทำความสะอาด: ทำความสะอาดผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว

การคัดคุณภาพ: คัดแยกผลผลิตที่มีคุณภาพและไม่ดีออก

การเก็บรักษา: เก็บรักษาผลผลิตในสภาพที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพ

๙. การบันทึกข้อมูล:

การบันทึกข้อมูล: บันทึกข้อมูลการผลิต เช่น ปริมาณการใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การใช้สารเคมี และผลผลิตที่ได้

การประเมินผล: ประเมินผลการผลิต เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการผลิตในครั้งต่อไป

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว	พื้นที่ปลูกจำนวน	๒	(ไร่-งาน-วา)
๑.๒) มะพร้าว น้ำหอม	พื้นที่ปลูกจำนวน	๒	(ไร่-งาน-วา)
๑.๓) มะกรูด	พื้นที่ปลูกจำนวน	๑	(ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) ปลานิล/ปลาตะเพียน	จำนวน	๒	(บ่อ)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) โคเนื้อ	จำนวน	๑๐	(ตัว)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า ข้าว มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ค่าเตรียมดิน	เป็นเงิน	๕๐๐	บาท/ไร่
๑.๒) ค่าจ้าง (ปลูก,เก็บเกี่ยว)	เป็นเงิน	๖๖๐	บาท/ไร่
๑.๓) ค่าบำรุงรักษา	เป็นเงิน	๒๐๐	บาท/ไร่
๑.๔) ค่าปุ๋ย	เป็นเงิน	๗๕๐	บาท/ไร่
๑.๕) ค่าพันธุ์	เป็นเงิน	๓๗๕	บาท/ไร่
๑.๖) อื่นๆ (ขนส่ง,น้ำมันเชื้อเพลิง,)	เป็นเงิน	๑๗๕	บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต		๓,๑๓๕	บาท/ไร่
รายได้		๕,๕๐๐	บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ มะกรูด

เฉลี่ยรายได้วันละ ๑๕๐ บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ปลานิล, ปลาตะเพียน

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ ๒,๕๐๐ บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ มะพร้าว

เฉลี่ยรายได้เดือนละ ๑,๕๐๐ บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ โคเนื้อ, ข้าว

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๑๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

- ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง
  ๑. มีรายได้ที่มั่นคง
  ๒. ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานอื่น
  ๓. มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่อื่น
  ๔. ส่งเสริมความเป็นผู้นำทางเกษตรในชุมชน
  ๕. ลดต้นทุนในการปลูก และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ตามบริบทพื้นที่
- เกษตรกรรายอื่น
  ๑. เกษตรกรสามารถเรียนรู้เทคนิคและเทคโนโลยีที่ผ่านการทดลองและใช้งานจริงในพื้นที่
  ๒. ลดความเสี่ยงจากการทำเกษตรแบบเดิม ๆ ที่ไม่เหมาะกับสภาพพื้นที่หรือปัจจัยการผลิต
  ๓. ได้รับคำแนะนำจากเกษตรกรต้นแบบที่มีประสบการณ์ตรง
  ๔. สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีและแนวทางเกษตรได้อย่างรวดเร็ว ใกล้บ้าน
  ๕. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วนตนเองได้ทันที เพราะเป็นบริบทพื้นที่เดียวกัน
- ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง
  ๑. เกษตรกรในพื้นที่ที่ต้องเดินทางไกลเพื่อเข้าถึงความรู้
  ๒. ได้เรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน
  ๓. เป็นต้นแบบที่ดี เนื่องจากมีสภาพแวดล้อม ดิน น้ำ และปัญหาที่คล้ายกัน
  ๔. สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพเกษตรให้คนรุ่นใหม่
  ๕. เกิดความสามัคคีในชุมชนจากการรวมกลุ่ม วางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

๓.๒ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการกิจกรรมการเกษตรที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ส่วนช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน เช่น

- การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการเก็บกักน้ำฝนและการใช้ระบบน้ำหยดในการให้น้ำพืช ช่วยลดการใช้น้ำในแปลงเกษตร และป้องกันการกัดเซาะของดิน
- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพทดแทนสารเคมี ผลิตปุ๋ยหมักจากเศษพืชและมูลสัตว์ในพื้นที่แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ช่วยลดสารตกค้างในดินและน้ำ ลดมลพิษ และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- การใช้ชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช เช่น เชื้อราไตรโครเดอร์มา บิวเวอเรีย และ เมตาไรเซียม ควบคุมเพลี้ย ไร้เดือนฝอย ฯลฯ เพื่อลดการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ลดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำและอากาศ ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ระบบจัดการเศษวัสดุและของเสียจากการเกษตร นำเศษฟาง ใบไม้ และของเสียจากการแปรรูป เช่น เปลือกผลไม้ มาทำปุ๋ย ลดการเผา ลดฝุ่นควัน และช่วยลดปัญหา PM ๒.๕ ในพื้นที่เกษตร

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

- ช่วยรักษาคุณภาพของดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ลดการกัดเซาะ และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บน้ำในดิน
- ลดการใช้สารเคมีและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ ส่งผลให้ระบบนิเวศในพื้นที่เกษตรและชุมชนสมดุลมากขึ้น
- การจัดการน้ำที่ดีช่วยให้อนุรักษ์น้ำฝนและลดการใช้น้ำบาดาล ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกใช้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ และ ร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ในการดำเนินงานเป็น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีการนำเสนอการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในท้องถิ่น เกษตรกรสามารถนำความรู้และเทคนิคที่ได้จากการอบรมและสาธิตไปปรับใช้ในการพัฒนาเกษตรให้เหมาะสม สร้างองค์ความรู้ที่ใช้ได้จริง ถ่ายทอดสู่เกษตรกรในชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์ ศพก. แห่งนี้เป็นศูนย์กลางสำคัญในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสาธิต แปลงเรียนรู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่เกษตรกรและผู้สนใจจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะเกษตรกรต้นแบบ ได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ทรงความรู้ ถ่ายทอด องค์ความรู้และประสบการณ์ตรง เพื่อยกระดับ

ความรู้ความสามารถของเกษตรกรให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ การเกษตรในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคการเกษตรของชุมชน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโนนไทย โดยมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้บริการ แก้ไขปัญหา และเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์ ศพก. ให้ความสำคัญในการทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร” และ “แหล่งองค์ความรู้ทางการเกษตร” เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงความรู้และปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ โดยมีลักษณะการให้บริการ ได้แก่ บริการให้คำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้เปิดแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกร เข้ามาศึกษาดูงานให้คำแนะนำ ด้านเทคนิคการปลูกพืช การจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย และศัตรูพืช และให้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการอบรมและจัดกิจกรรมด้านวิชาการ ๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร)

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างไร)

การดำเนินงานของศูนย์ ศพก. ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร ซึ่งครอบคลุมใน ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่

- ช่องทางในการขยายผล

ศพก. ได้มีการดำเนินงานหลากหลายช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรในพื้นที่ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ กิจกรรมอบรมและสาธิตในแปลง ศพก. การเยี่ยมเยียนแปลงของเกษตรกร

- วิธีการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติ

เกษตรกรที่ได้เข้าร่วมการอบรม/เรียนรู้จาก ศพก. มีความสนใจและทดลองนำแนวทางไปปรับใช้ในแปลงของตนเอง เช่น การใช้ระบบน้ำหยด การใช้สารชีวภัณฑ์ ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มกันเรียนรู้และร่วมกันผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ช่วยให้ผู้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ผ่านการทำงานร่วมกัน วางแผนร่วมกัน

- ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร

ต้นทุนลดลง รายได้เพิ่มขึ้น เช่น เกษตรกรที่เคยซื้อปุ๋ยเคมี ใช้น้ำฟุ่มเฟือย สามารถลดต้นทุน และรายได้ดีขึ้นเพราะคุณภาพผลผลิตดีขึ้นและขายได้ราคาสูงขึ้น สุขภาพเกษตรกรและครอบครัวดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมี หันมาใช้วิธีชีวภาพและอินทรีย์มากขึ้น เมื่อประสบผลสำเร็จด้านการเกษตร ส่งผลให้เกิดความมั่นใจและอยากพัฒนาอาชีพเกษตรต่อ และยังเป็นแรงบันดาลใจที่อยากเป็นต้นแบบให้เกษตรกรรายอื่น

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกับหลากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ทำให้งานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไบบ้าง

เกษตรกรต้นแบบเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ ศพก. เป็นแบบอย่างในการพัฒนาศูนย์ ศพก. อย่างชัดเจนเป็นผู้ขับเคลื่อนและประสานงานการดำเนินงานจากทุกหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อีกทั้งเป็นผู้นำทางความคิดและเป็นแบบอย่าง ในการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรแบบผสมผสาน การลดต้นทุน การนำเทคโนโลยีและภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ รวมถึงการริเริ่มการให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน การที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในฐานะ “ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)” ซึ่งเริ่มตั้งแต่การถ่ายทอดความรู้ผ่านการอบรม สาธิต และกิจกรรมในแปลงเรียนรู้เป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ในการทำกิจกรรมด้านการเกษตร นอกจากนั้นยังได้เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาทั้งในระดับครัวเรือน และชุมชน ดังนั้นจึงไม่ใช่เพียงการดูแลแปลงของตนเองให้ประสบความสำเร็จแต่คือการได้ “แบ่งปัน” ความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในชุมชน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

นางอติยา คำสิงห์นอก ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอประทาย มีตำแหน่งเลขานายกองการบริหารส่วนตำบลลาดไทร ซึ่งมีความเป็นผู้นำเป็นที่พึงให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ส่งเสริมให้คนในชุมชนมาร่วมมือร่วมใจ ปรับเปลี่ยน ทดลองทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

นางอติยา คำสิงห์นอก ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอประทาย เป็นคนในท้องถิ่นและรักท้องถิ่น หากมีโอกาสหรือได้รับการร้องขอจากชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มต่างๆ ให้ช่วยเหลือหรือขอคำปรึกษาก็ให้ความร่วมมือตามกำลังสติปัญญาและกำลังทรัพย์ ตลอดจนได้อุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ช่วยเหลือด้านความรู้ ความคิด ผลิตผล ผู้ที่มาเรียนรู้ได้นำไปทำและเกิดผลสำเร็จแก่ตนเอง

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ “**ต้องมีใจรักที่จะทำ**” และต้องศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอในทุกรูปแบบ เปิดรับเอาเทคโนโลยี และวัฒนธรรมใหม่ๆ มาช่วยในการดำเนินงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต การตลาดต้องนำการผลิต มีผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องไม่

ขาดและมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค รักษาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า ให้คงที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดี ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการถอดบทเรียน)

- นางสาวอุทุมพร จันสีทา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

- รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากเกษตรกรต้นแบบ ผ่านการสัมภาษณ์
- วิเคราะห์บริบทพื้นที่และการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ (ศพก.) จากเอกสารและรายงานผลการดำเนินงาน
- สอบถามความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการ ศพก. , เครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ
- จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ
- เครื่องมือที่ใช้ :
  - ❖ แบบสัมภาษณ์
  - ❖ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลถอดบทเรียน
  - ❖ เวทีเสวนา
  - ❖ ภาพถ่ายประกอบและแผนที่

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ข้อจำกัดด้านเวลา

- เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจหลายอย่าง ทำให้เวลาไม่ตรงกับเจ้าหน้าที่จึงเกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน

๒. เอกสารหรือสื่อประกอบไม่ครบถ้วน

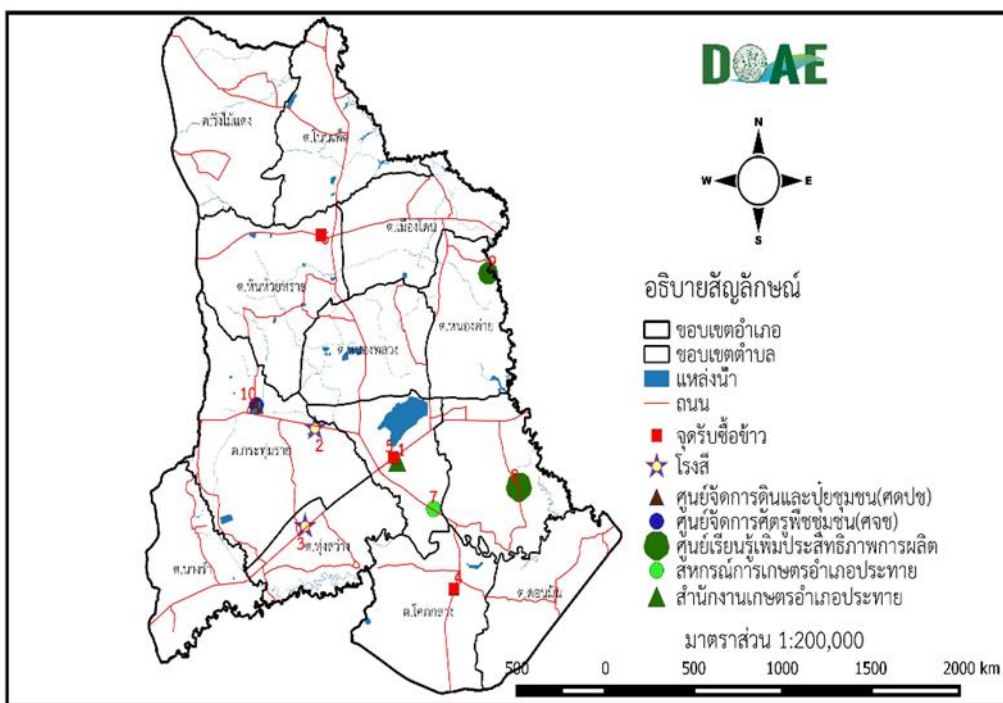
- บางกิจกรรมไม่มีภาพถ่ายหรือบันทึกไว้

***หมายเหตุ ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

- ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

แผนที่แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอประเทาย จังหวัดนครราชสีมา

แผนผังแปลงภายในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอประเทาย จังหวัดนครราชสีมา

ปฏิทินการเพาะปลูกข้าวนาปี (ข้าวดอกมะลิ105)

พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน
เตรียมพื้นที่ หว่านกล้า หรือปักดำ		ดูแลต้นข้าว ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืช		ต้นข้าวเริ่มตั้งท้อง ออกรวง		เก็บเกี่ยวผลผลิต
โรค แมลงศัตรูข้าวที่สำคัญในระบะต่างๆ						
- โรคไหม้, โรคใบจุดสีน้ำตาล, โรคใบขีดสีน้ำตาล - เพลี้ยไฟขาว, หนอนแมลงวันเจาะยอดข้าว, หนอนกระทู้กล้า, เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล		- โรคไหม้, โรคกาบใบแห้ง - หนอนกอข้าว, แมลงป่อง, เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล, เพลี้ยจักจั่นสีเขียว, เพลี้ยจักจั่นปกลายขยุก, เพลี้ยแม่ง, หนอนห่อใบข้าว, หนอนปลอกข้าว, แมลงดำหนาม, ดงดำ, ดงจิ้งจกข้าว, แมลงห่อ		- โรคไหม้, โรคเมล็ดด่าง, โรคขอบใบแห้ง - หนอนกอข้าว		

สำนักงานเกษตรอำเภอประทาย
จังหวัดนครราชสีมา

